

दीर्घतमा औचथ्यः। १ मित्रः, २-९ मित्रावरुणौ । जगती।

मि॒त्रं न यं शि॒म्या गो॒षु ग॒व्यवः स्वा॒ध्यो वि॒दथे॑ अ॒प्सु जी॒जनन्।

अ॒रेजे॒तां रोद॑सी॒ पाज॑सा गि॒रा प्र॒ति प्रि॒यं य॒जतं॑ ज॒नुषा॒मवः॑ ॥ १.१५१.०१

शि॒म्या- कर्म॑णा । शिमीशब्दः कर्मनामसु पठितः । गो॒षु- चिद्रश्मिषु । ग॒व्यवः- ज्ञानमिच्छन्तः ।
स्वा॒ध्यः- शोभनध्यानपरायणाः । मि॒त्रं न- सखायमिव । प्रि॒यम्- प्रेममयम् । य॒जतम्-
पूजार्हमग्निम् । ज॒नुषाम्- जीवानाम् । अ॒वः- रक्षणम् । प्र॒ति । वि॒दथे- उपासने ।
यैर्विदन्त्यात्मानमिति विदथाः । अ॒प्सु- जीवोदकेषु । जी॒जनन्- उत्पादयामासुः । पाज॑सा- शक्त्या ।
गि॒रा- मन्त्रेण । रोद॑सी- द्यावापृथिव्यौ । अ॒रेजे॒ताम्- अकम्पयेताम् ॥१॥

यद्ध॒ त्यद्वा॑ पुरु॒मी॒हस्य॑ सो॒मिनः॒ प्र मि॒त्रासो॒ न दधि॑रे स्वा॒भुवः॑ ।

अ॒ध क्र॑तुं वि॒दतं॑ गा॒तुम॑र्चत॒ उत॑ श्रु॒तं वृ॑षणा प॒स्त्या॑वतः ॥ १.१५१.०२

यत्- येन कारणेन । वाम्- युवयोः । सो॒मिनः- रसनिष्पादकाः । मि॒त्रासो न- सखाय इव स्थिताः ।
स्वा॒भुवः- भावितात्मानः । पुरु॒मी॒हस्य- प्रभूतानन्दभूतं सोमम् । वाम्- भवदर्थम् । दधि॑रे-
धृतवन्तः । अ॒ध- अतः कारणात् । गा॒तुम॑र्चते- मन्त्रविदे । क्र॑तुम्- तत्सङ्कल्पम् । वि॒दतम्-
जानीतम् । उत- अपि च । वृ॑षणा- वर्षकौ । प॒स्त्या॑वतः- गृहस्थस्य । प॒स्त्या इति॑ गृहनाम ।
आ॒ह्वानम् । श्रु॒तम्- शृणुतम् ॥२॥

आ वा॑ भूषन्क्षि॒तयो॒ जन्म॒ रोद॑स्योः प्र॒वाच्यं॑ वृ॒षणा॒ दक्ष॑से म॒हे ।

यदीमृताय भरथो यदर्वते प्र होत्रया शिम्या वीथो अध्वरम् ॥ १.१५१.०३

वृषणा- हे वर्षकौ मित्रावरुणौ । वाम्- युवयोः । महे- महते । दक्षसे- सामर्थ्याय । रोदस्योः-
द्यावापृथिव्योर्मध्ये । जन्म- आविर्भावम् । प्रवाच्यम्- प्रकर्षेण स्तोतव्यम् । आ- आभिमुख्येन ।
भूषन्- मण्डयन्तौ । यदीम्- यदेतच्छोभनम् । ऋताय- प्रकृतिनियतिरूपसत्याय । भरथः-
धृतवन्तौ । अर्वते- भवत्प्रपन्नाय । होत्रया- वाचा । होत्राशब्दो वाङ्नामसु पठितः । शिम्या-
शोभनकर्मणा । अध्वरम्- ध्वररहितकर्म । वीथः- प्राप्तुथः ॥३॥

प्र सा क्षितिरसुर या महि प्रिय ऋतावानावृतमा घोषथो बृहत् ।

युवं दिवो बृहतो दक्षमाभुवं गां न धुर्युप युञ्जाथे अपः ॥ १.१५१.०४

असुरा- हे प्राणदौ । या । महि- महती । प्रिया- प्रेमपात्रा । सा । क्षितिः- उपासनभूमिका ।
ऋतवानौ- प्रकृतिनियतिभूतसत्यवन्तौ । बृहत्- महत् । ऋतम्- प्रकृतिनियतिभूतसत्यम् । आ
घोषथः- उपदिशथः । युवम्- युवाम् । बृहतः- महतः । दिवः- चिदाकाशस्य । आभुवम्-
सर्वव्याप्तम् । दक्षम्- बलं दधानौ । धुरि- भरणे । गां न- धेनुमिव । अपः- जीवोदकेन । युञ्जाथे-
योजितवन्तौ ॥४॥

मही अत्र महिना वारमृण्वथोऽरेणवस्तुज आ सद्गन्धेनवः ।

स्वरन्ति ता उपरताति सूर्यमा निमृच उषसस्तक्वीरिव ॥ १.१५१.०५

मही- महत्यामदित्याम् । अत्र । महिना- माहात्म्येन । वारम्- उत्तमम् । ऋण्वथः- गमयथः ।
धेनवः- धेनूपलक्षितसूर्यरश्मयः । अरेणवः- अदोषाः । तुजः- दातारः । सद्गन्- स्वसदनम् ।
तक्ववीरिव- स्तेनगृहीता यथा रक्षार्थं शब्दयन्ति तथा । तक्वा स्तेनः । वेता गन्ता । आ-

आश्रयन्ति । निम्नुचः उषसः- दिवारात्रम् । ताः- ते चिद्रश्मयः । उपरताति- उपरतातौ ।
मेघसन्तानेऽन्तरिक्षे । आवरणाच्छादिते सति तदपोहनायेत्याध्यात्मिके । अथवा उपरतं
विदेहप्रकृतिलयमतीत्य यथा भवति तथा । सूर्य- आत्मसूर्यम् । स्वरन्ति- स्तुवन्ति ॥५॥

आ वामृताय केशिनीरनूषत मित्र यत्र वरुण गातुमर्चथः ।

अव त्मना सृजतं पिन्वतं धियो युवं विप्रस्य मन्मनामिरज्यथः ॥ १.१५१.०६

मित्र- स्नेहाधिदैवत । वरुण- ऋताधिदैवत । यत्र । गातुम्- पृथिवीम् । गातुरिति पृथिवीनाम् ।
अर्चथः- सेवेथे । तत्र । वाम्- युवयोः । ऋताय- प्रकृतिनियतिभूतसत्याय । केशिनीः-
अग्निज्वालाः । आ- आभिमुख्येन । अनूषत- उपासकाः पूजयन्ति । त्मना- आत्मतः । अव
सृजतम्- अपः मूलशक्तिप्रवाहान् निःसारयतम् । धियः- अस्मच्चित्तधारणाः । पिन्वतम्- वर्धयतम् ।
युवम्- युवाम् । विप्रस्य- मेधाविनः । मन्मनाम्- चित्तभावनानि । इरज्यथः- स्वामित्वं
कुरुथः ॥६॥

यो वां यज्ञैः शशमानो ह दाशति कविर्होता यजति मन्मसाधनः ।

उपाह तं गच्छथो वीथो अध्वरमच्छा गिरः सुमतिं गन्तमस्मयू ॥ १.१५१.०७

यः । वाम्- युवयोः । यज्ञैः- उपासनैः । शशमानः- स्तुवन् । दाशति- ददाति । कविः- क्रान्तदर्शी ।
होता- देवाह्वाता । मन्मसाधनः- ध्यानसाधनः सन् । यजति । तम् । उप गच्छथः । अध्वरम्-
ध्वररहितं कर्म । वीथः- कामयेथे । अस्मयू- अस्मत्कामौ । गिरः- मन्त्रान् । अच्छ- अभिलक्ष्य ।
सुमतिम्- अस्मच्छोभनमतिं प्रति । गन्तम्- आगच्छतम् ॥७॥

युवां यज्ञैः प्रथमा गोभिरञ्जत ऋतावाना मनसो न प्रयुक्तिषु ।

भरन्ति वां मन्मना संयता गिरोऽदृष्यता मनसा रेवदाशाथे ॥ १.१५१.०८

युवाम् । प्रथमा- मुख्यौ । ऋतावाना- ऋतवन्तौ । मनसः- चित्तस्य । प्रयुक्तिषु- प्रकर्षयोगेषु । न-
इव । यज्ञैः- उपासनभूतैः । गोभिः- चिद्रश्मिभिः । अञ्जते- उपासकाः व्यञ्जयन्ति । वाम्- युवाम् ।
संयता- समाहितेन । मन्मना- ध्यानेन । गिरः- मन्त्राः । भरन्ति- धारयन्ति । अदृष्यथा-
अनहङ्कारेण । मनसा- चित्तेन युवाम् । रेवत्- दानयुक्तमस्मदुपासनम् । आशाथे- व्याप्नुथः ॥८॥

रेवद्वयौ दधाथे रेवदाशाथे नरा मायाभिरितऊति माहिनम् ।

न वां द्यावोऽहभिर्नोत सिन्धवो न देवत्वं पणयो नानशुर्मघम् ॥ १.१५१.०९

मायाभिः- ज्ञानैः । इतऊति- इतो रक्षणवत् । माहिनम्- महत् । रेवत्- दानयोग्यम् । वयः- अन्नम् ।
दधाथे- धारयथः । नरा- नेतारौ सन्तौ । आशाथे- व्याप्नुथः । अहभिः द्यावः- अहोरात्रम् ।
सिन्धवः- आपः । पणयः- अध्यात्मविद्यायामपि वाणिज्यभावसंपन्नाः । वाम्- युवयोः । देवत्वं
मघम्- दैवीं संपदम् । नानशुः- नाक्रमन्ते ॥९॥